

31.05.2019 йил № 05-66

_____dagi № _____ga

“Ma’rifat va adabiyot”
масъулияти чекланган жамияти
директори Б.Каримовга

(100029, Тошкент шаҳри,
Матбуотчилар кўчаси, 32-уй)

Қонун талабларига зид ҳолатларни бартараф этиш юзасидан
ТАҚДИМНОМА

Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Ўзбекистон Республикаси Президенти Администрацияси ҳузуридаги Ахборот ва оммавий коммуникациялар агентлиги фаолиятини ташкил этиш тўғрисида” 2019 йил 2 февралдаги ПҚ-4151-сон қарори талабларидан келиб чиқиб, муассислигинингиздаги “Адабиёт газетаси”нинг 2019 йил 15 майдаги 9-10-қўшма сони мониторинг қилинди.

Газета 2017 йил 12 июлда 0926 рақам билан давлат рўйхатига олинган. Таҳририят низомида газета ўзбек тилида, ойда уч маротаба, А-4 форматда, 32 саҳифада, 3000 нусхада чоп этилиши ва Ўзбекистон Республикаси ҳудудида тарқатилиши кўзда тутилган. Ихтисослиги – маънавий-маърифий ва бадиий. Бирок газетанинг 2019 йил 15 майдаги 9-10-қўшма сони А-2 форматда, 12 саҳифада, 5000 нусхада чоп этилган.

“Оммавий ахборот воситалари тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикаси Қонунининг 11-моддаси талабларига кўра, таҳририят қонун ҳужжатларига мувофиқ қабул қилинган ва муассис томонидан тасдиқланган устав (низом) асосида фаолият кўрсатиши белгилаб қўйилган.

Агар нашрнинг чиқиш даврийлиги ва ҳажми (формати) ўзгарган бўлса, “Оммавий ахборот воситалари тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикаси Қонунининг 20-моддаси талабига биноан муассис ёки таҳририят киритилган ўзгартишлар тўғрисида рўйхатдан ўтказувчи органни бир ой муддатда ёзма шаклда хабардор қилиши шарт. Юқорида келтирилган ҳолатлар мазкур қонун талабларига мувофиқ эмас.

Нашрнинг асосий мақсади “ўзбек адабиётининг энг сара намуналари, жаҳон адабиётининг сара намуналари ва эндигина адабиёт остонасига қадам қўяётган ҳаваскор адабиёт ихлосмандларининг асарларини чоп этиш, матбуот орқали китобхонлик муҳитини шакллантиришга ҳисса қўиши, шу соҳада амалга оширилаётган ишлар хусусида халқимизни бохабар қилиб бориш”дан иборат.

Газетанинг ушбу сонида “Мунавварқори – миллий университет асосчиси” (Сотимжон Холбоев), “Адоқсиз ўйлар” (Мавлон Умурзоқов), “Профессор Қозокбой Йўлдошев” (Ибодулла Мирзаев, Дилмурод Қуронов, Ойдиннисо), “Мурод Муҳаммад Дўст” (Нуруллоҳ Муҳаммад Рауфхон, Набижон Боқий, Ашурали Жўраев, Бахтиёр Карим), “Мухташам асарлар силсиласи” (Собир Сайхон), “Биз кетгач

янада ёришсин жаҳон!” (Ҳамроқул Асқар шеърлари), “Қардош халқлар ижодидан. Озарбойжон. Мирзо Алиакбар Собир” (шеърлар), “Воқиф Самадўғли: Биласизми, айтадиган қанча сўзим бор?” (ўзи ҳақидаги фикрлар ва шеърлари), “Денгиз қушлари” (Саломат Вафо ҳикояси) сарлавҳали материаллар эълон қилинган.

Газета мониторинги Ўзбекистон Республикасининг меъёрий-ҳуқуқий қоидалари, оммавий ахборот воситалари фаолиятини тартибга солувчи қонун ҳужжатлари талабларига зид келувчи камчиликлар мавжудлигини кўрсатди.

Жумладан, газетанинг биринчи ва тўққизинчи саҳифаларида чоп этилган шоир Ҳамроқул Асқар муаллифлигидаги шеърларда ўқувчининг ижтимоий онги, дунёқарашига салбий таъсир этишга олиб келадиган сатрлар мавжуд.

Муҳаммад Юсуфга бағишланган “**Мархум дўстга мактуб**” шеърдан иқтибос:

*“Устозлар ҳам кетдилар саф-саф,
Шошган каби саҳарлик ошга.
Афсус, зулм бўлмади ҳеч даф,
Не кунларни солмоқда бошга.*

*... У дунёнинг зўрлари ошна –
Пахта эк, деб бермасми озор?!*

*Дўкон тўла қўлбола ароқ,
Фоҳишадай сузади кўзни.
Не бўлса ҳам кайфимиз тароқ –
Шароб билан чалгитдик ўзни.*

*...Эркакларнинг ярми мардикор,
Қолганлари бир-бир қамоқда.*

*Сайловлар ҳам гарбона эмас,
Мақтанамиз, кўкрак керамиз.
Юқоридан буйруқ бўлса бас,
Ит бўлса ҳам овоз берамиз.*

*...Бир ҳисобдан яхши бўлгандир,
Бу кунларни кўрмаганинг ҳам”.*
(2005 йил Андижонда ёзилган шеърлар).

“**Эркаклар бош олиб кетмоқда элдан**” шеърдан иқтибос:

*“Юртни ёв босган йўқ, келган йўқ вабо,
Оҳу фарёдларга тўлди-ку ҳаво,
Ичимиздан чиқди, бир дажжол бало –
Эркаклар бош олиб кетмоқда элдан”.*

“**Шоирларнинг маъшуқаларига**” шеърдан иқтибос:

*“Чор атрофи тўла душмандир,
Шароб ичар гадоилар билан.
Дон Кихотдай олишар тинмай,
Саройдаги худойлар билан”.*

“Ислом Каримовнинг битта оғзаки буйруғи билан камоққа олиниб, 24 йил зиндонда ўтирган Олий Мажлис депутати Самандар Қўконов монологи” — “Самандар” шеърдан иқтибос:

*“Мана офтоб порлаб, золим бўлди даф,
Мазлумлар кетма-кет бўлмоқда халос.
Ватан озодлиги энг буюк шараф,
Бизлар ўликлардан олмаймиз қасос!*

*Қолган хоинларни қабрига қўйсак,
Қўрқоқнинг боласи золимга қулдир.
Тик туриб яшадик, тик туриб ўлсак,
Авлодимга қолар меросим шулдир”.*

Ушбу шеърларда Ўзбекистон Республикасининг биринчи Президенти номи аламзадалиқ билан қоралангани нашр ўқувчилари онгида Ислом Каримов ҳақида нотўғри тасаввурни уйғотиши мумкин.

“Мунавварқори — миллий университет асосчиси” (Сотимжон Холбоев, тарих фанлари номзоди) сарлавҳали материалдан иқтибос:

“Ҳозирги халқнинг маърифати билан қизиқмайдиган қурумсоқ бойлардан фарқли равишда ўша пайтдаги бойлар Мунавварқорининг ҳаракатини тўғри англаб камбағалларнинг фарзандларига ҳам беҳисоб хайрия қилдилар” тарзида тадбиркорлиги, ҳалол меҳнати билан бойиган инсонларнинг номини қоралашга уриниш бўлган.

“Адоксиз ўйлар” (Мавлон Умурзоқов, собиқ давлат маслаҳатчиси) сарлавҳали материалдан иқтибослар:

“Қизил империянинг 74 йиллик ҳукмронлиги даврида бирор-бир ижодкор ўзининг тўғри, адолатли фикрини рўй-рост айтолмасди. Адолатли сўз айтишининг азобини элимиз суйган, ардоғида бўлган ижодкорларимиз совуқ Сибирь ўрмонларида бошидан кечирдилар.

Мустақиллик йилларида бу жараён кучайса-кучайдик, лекин пасаймади. Натижада, ижодкорларнинг айримлари чет эллардан қўним топшиди, бошқалари Сибирь ўрмонларидан ҳам мудҳишроқ юртимиз қамоқхоналарини ўзларига “ошён” қилишди...

Мустақилликнинг сўнгги йилларида юртнинг қатагонга айланишига асосий сабаб — яккахоқимлик балосидир!”.

“Ўзи муаллақ, ердан аллақачон оёғи узилган раҳбарнинг юқори минбардан туриб: оёғимиз ердан узилмаслиги керак, — деган носамимий хитобини, шубҳасиз, ҳеч ким тушунмайди. “Қани эди имконим бўлса ҳаммангизни бағримга боссам деса-ю, юзлаб элдошларимиз “Борса — келмас” қамоқхоналарида азоб чекаётган бўлса? Халқни алдаб бўладими?”

..Мустақилликнинг сўнгги йигирма йили давомида яккахоқимлик бошқарув шакли кучайди. Раҳбарият атрофида лаганбардорлар, шахсий манфаатини халқ

манфаатидан устун кўядиган, куч ишлатар тизимда эса калла оладиган кадрлар йиғила бошлади”.

Ушбу материалда ҳам Ислом Каримовнинг мамлакатимизга раҳбарлик қилган даври, унинг фаолияти ва номини коралашга уриниш кўзга ташланади.

“Мурод Муҳаммад Дўст” сарлавҳали материалда ёзувчи Нуруллоҳ Муҳаммад Рауфхон томонидан ёзилган тўйхатдан иқтибос:

“Ижод аҳли неча ўн йиллардан бери ичида ивирсиб, торлигидан бир-бирига туртиниб-суртиниб юрган, кўзлар кўниккан, қалблар кўнган ижод қолипини сал бурун Рауф Парфи, Эркин Воҳидов, Абдулла Орипов, Шукур Холмирзаев, Ўткир Ҳошимов каби устозлар қисман синдира олган бўлса, Мурод ака ва унинг авлоди — Шавкат Раҳмон, Муҳаммад Солиҳ, Эркин Аъзам, Хуршид Дўстмуҳаммад, Хуршид Даврон ва бошқалар тўла ёриб чиқди”.

Ушбу иқтибосда Нуруллоҳ Муҳаммад Рауфхон томонидан ўзи хорижда туриб, Ўзбекистон Республикасининг бугунги сиёсати, амалдаги давлат тузумига карши кескин фикрлар билдириб келадиган (Салой Мадаминов) Муҳаммад Солиҳ номи тилга олинган.

Ушбу материалда ёзувчи Набижон Бокий томонидан ёзилган тўйхатдан иқтибос:

“Риторик саволларнинг жавоби ўзи билан. Лекин фақат Мурод Муҳаммад Дўстнинг ўзи ҳақиқий жавобини биладиган битта жумбоқ бор: чорак аср муқаддам, иккинчи жаҳон урушидан кейин АҚШ президенти генерал Эйзенхауэрнинг океан соҳилидаги бог-ҳовлисида Рамазон ойида уюштирилган муҳолифат лидери билан хуфёна учрашув чоғида нима гаплар бўлганини ошкор этиш вақти келмадимикан? Сиз “собик дўст”ни Ўзбекистонга бош эгиб келишга кўндирмоқчи бўлганмисиз ёки тиз чўкиб яшагандан кўра, тик туриб ўлмоқ афзаллигига икковлон қатъиян икдор бўлганмисиз? Товланмайдиган, турланмайдиган, тусланмайдиган битта замондошим борлигидан ич-ичимда фахрланиб юраман. Қай юртда яшаса ҳам жони омон бўлсин, дейман”.

Мазкур иқтибосда Набижон Бокий Мурод Муҳаммад Дўстни 70 йиллик юбилеи билан табриклаш асносида Муҳаммад Солиҳга бўлган эҳтиромини ҳам очик билдиргани аёнлашади.

Ушбу материалда “Адабиёт газетаси” муҳаррири Бахтиёр Карим томонидан ёзилган тўйхатдан иқтибос:

“Ака девонда ишлаганларида чақирган эдилар — бормаганимда хафа бўлганлар. Кейинроқ, 3-4 йил ишсиз юрганымда афсусланган пайтларим ҳам бўлган. Бугун сарой ўйинларини матбуотда бераётганимда ўша афсус-надоматлар йўқ бўлгани ҳам рост”.

Мазкур иқтибосда Бахтиёр Карим ўзини **“сарой ўйинларини матбуотда бераётган”** адолатпарвар қилиб кўрсатгани ойдинлашади.

Юқорида келтирилган маълумотлар ўқувчи онги, айниқса, ёшларнинг ижтимоий дунёқарашига салбий таъсир қилиб, газетхонда мустақилликнинг сўнгги 20 йилида Ўзбекистонда деспотизм, яккахокимлик кучайган, ёзувчи ва шоирларнинг ижод эркинлиги бўғилган, мамлакат раҳбарияти саройларида турли бузғунчи ўйинлар ва фитналар авж олган, деган нотўғри тасаввурни шакллантиради.

“Оммавий ахборот воситалари тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикаси Қонунининг 5-моддаси талабларига асосан оммавий ахборот воситалари

тарқатилаётган ахборотнинг холислиги ва ишончилиги учун белгиланган тартибда жавобгар бўлади.

“Ахборот олиш кафолатлари ва эркинлиги тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикаси Қонунининг 11-моддасига мувофиқ, оммавий ахборот воситалари эълон қилинаётган ахборотнинг тўғрилигини текшириб кўришлари шарт ва улар ахборот берувчи билан биргаликда унинг тўғрилиги учун қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда жавобгар бўладилар.

“Ахборот эркинлиги принциплари ва кафолатлари тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикаси Қонунининг 7-моддасига мувофиқ, ахборотдан ҳамма эркин фойдаланиши мумкинлиги таъминлангани, ҳаққоний бўлиши кераклиги, ахборотни бузиб талқин этиш ва сохталаштириш, оммавий ахборот воситалари ўзлари тарқатаётган ахборотнинг ҳаққонийлиги учун ахборот манбаи ва муаллифи билан биргаликда қонунда белгиланган тартибда жавобгар бўладилар.

“Ахборот эркинлиги принциплари ва кафолатлари тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикаси Қонунининг 14-моддасига мувофиқ, жамиятнинг ахборот борасидаги хавфсизлигига эришишда қонунга хилоф равишда ижтимоий онга ахборот воситасида руҳий таъсир кўрсатишга, уни чалғитишга йўл қўймаслиги зарур. Юқорида келтирилган ҳолатлар мазкур қонунлар талабларига зид.

Саломат Вафонинг **“Денгиз қушлари”** сарлавҳали ҳикоясида ўзбек тилининг асосий имло қоидалари бузилгани аниқланди. Масалан, “қуйламишди” сўзи *“қўйламишиди”*, “онгу шуури” жуфт сўзи *“онгу-шуури”*, “хиёл” сўзи *“ҳиёл”*, “қисм” сўзи *“қисим”*, “жомеъ” сўзи *“жosome”*, “хароб” сўзи *“ҳароб”*, “уст-бошини” жуфт сўзи *“уст- бошини”*, “Туркиянинг” сўзи *“туркиянинг”*, “дупур-дупур” жуфт сўзи *“дупур- дупурм”*, “ҳукмронлик” сўзи *“хукмронлик”*, “баландликда” сўзи *“баландикда”*, “хаёлига” сўзи *“ҳаёлига”*, “толеъ” сўзи *“тоъле”* тарзида нотўғри ёзилган.

Шунингдек, ушбу ҳикояда нуқта (.) ҳамда вергул (,) тиниш белгиларидан кейин бошланадиган сўзлар ажратилмаган ҳолатлар мавжуд: *“...киради.Миясининг...”*, *“...ўтишиди.Ҳавода...”*, *“...эди.Бу...”*, *“...ҳижобли,аллақайси...”*, *“...эди.Сон-саноқсиз...”*, *“...қўнарди.Балки...”*.

Ҳикояда керакли сўроқ (?) белгиси қўйилмаган сўроқ гаплар ҳам борлиги кузатилди: *“Қандай қушлар бўлди булар”*, *“Бу туфли, ковуш, оёқ қопи, пойафзалнинг сони қанча бўлди экан”*.

Таҳририятнинг ўзбек тилига оид имло ва стилистика қоидаларини бузиб талқин қилиши Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 1995 йил 24 августдаги 339-сон қарори билан тасдиқланган **“Ўзбек тилининг асосий имло қоидалари”**га мувофиқ эмас.

“Давлат тили ҳақида”ги Ўзбекистон Республикаси Қонунининг 7-моддаси талабларига мувофиқ, давлат тили расмий амал қиладиган доираларда ўзбек адабий тилининг амалдаги илмий қоидалари ва нормаларига риоя этилиши лозим.

“Истеъмолчиларнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикаси Қонунининг 19-моддасига кўра, ижрочи айрим турдаги ишларни бажариш (хизматлар кўрсатиш) қоидаларида ёки шартномада белгиланган муддатда, ҳажмда ва сифатда ишни бажариши (хизмат кўрсатиши) шарт. Юқорида келтирилган ҳолатлар мазкур қонунлар талабларига зид.

Газетанинг чоп этилишига доир маълумотларида нашр чиқарилиши учун масъул бўлган тахририят ходимининг фамилияси, исми, отасининг исми кўрсатилмаган.

Мазкур ҳолат “Оммавий ахборот воситалари тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикаси Қонунининг 18-моддаси талабларига мувофиқ эмас.

Муассис ва тахририят томонидан юқорида таъкидлаб ўтилган қонунбузилиш ҳолати келгусида такрорланмаслиги учун зарур чора-тадбирлар кўрилмаса, унинг давом этиши жиддий ҳуқуқий оқибатларни келтириб чиқариши ҳақида огоҳлантирилади.

Маълумот ўрнида: Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Ўзбекистон Республикаси Президенти Администрацияси ҳузуридаги Ахборот ва оммавий коммуникациялар агентлиги фаолиятини ташкил этиш тўғрисида” 2019 йил 2 февралдаги ПҚ-4151-сон қарорига асосан Агентликнинг ўз ваколатлари доирасида қабул қилган қарорлари ахборот соҳасида фаолиятни амалга оширувчи барча давлат ва хўжалик бошқаруви органлари, маҳаллий ижро этувчи ҳокимият органлари, бошқа ташкилот ва идоралар, хўжалик юритувчи субъектлар томонидан бажарилиши мажбурий ҳисобланади.

Баён этилганлардан келиб чиқиб, талаб қилинади:

– ушбу такдимномани зудлик билан тахририят ходимларининг умумий йиғилишида муҳокама қилиш;

– аниқланган қонунбузилиш ҳолати, унинг келиб чиқиш сабаблари ва шарт-шароитларини бартараф қилиш бўйича кечиктириб бўлмайдиган чоралар кўриш;

– қонунбузилиш ҳолатига йўл қўйган масъул ходимларга нисбатан меҳнат қонунчилигида белгиланган тартибда интизомий чоралар қўллаш;

– келгусида бу каби ҳолатларга йўл қўймаслик учун комплекс чора-тадбирларни ишлаб чиқиш;

– кўрилган чора-тадбирлар натижаси ҳақида **Агентликка ўн кун муддатда ёзма равишда маълумот киритиш.**

**Директорнинг
биринчи ўринбосари**

А. Ходжиметов